

SÈRIE 1

En tots els exercicis i opcions, les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. Les respostes proposades per la pauta són indicatives i en cap cas exhaustives. El corrector o correctora aplicarà el seu criteri per prendre en consideració altres respostes que consideri correctes, en tot cas valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals– l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1. Mapa sobre els sistemes urbans del sistema metropolità de Barcelona**

En aquest exercici es proposa la verificació de l'objectiu general 9 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4 del document de concreció del currículum: *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat*.

1) [1 punt]

L'alumne ha de descriure el mapa del sistema metropolità de Barcelona.

Com es pot observar, es tracta d'un territori extens molt urbanitzat que gravita al voltant de la ciutat de Barcelona. En el plànol destaquen amb línies més marcades els límits dels sistemes urbans integrats al sistema metropolità

Es distingeixen 24 sistemes urbans, inclòs el de Barcelona ciutat, cadascun d'ells indicat pel nom de la ciutat central del sistema.

La font és Roca, Moix i Arellano, "El sistema urbano en España", *Scripta Nova*, 2012.

(0,75)

Hi són visibles els límits administratius dels municipis.

(0,25)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

densitat de població: és el nombre d'habitants que hi ha en un determinat territori dividit per la seva superfície. S'expressa en habitants/km².

(0,5)

àrea metropolitana: és el conjunt que formen una gran ciutat i les ciutats petites i mitjanes que l'envolten, formant un sistema ben integrat.

(0,5)

3) [1,5 punts]

- a) Les grans regions urbanes són territoris extensos formats per un continu urbà de diferents nuclis i ciutats, amb una elevada densitat de població, una gran concentració d'infraestructures i amb importants fluxos i intercanvis entre els diferents nuclis.
(0,5)
- b) Els nuclis urbans que formen una regió urbana es caracteritzen per tendir a una especialització en usos residencials, comercials, industrials, de serveis, etc. Per exemple, quan hi ha una ciutat central, aquesta s'especialitza en activitats terciàries, mentre que els altres nuclis sota la seva influència s'especialitzen més en usos residencials, industrials i d'equipaments comercials i d'oci. La diversitat de funcions genera una dependència entre tots els nuclis.
(0,5)
- c) Les dues àrees que es poden diferenciar dins de la regió metropolitana de Barcelona, serien:
- *l'àrea metropolitana de Barcelona*, formada per la ciutat de Barcelona i els municipis que l'envolten com per exemple l'Hospitalet de Llobregat, Sant Adrià del Besos, Santa Coloma de Gramenet, etc.
 - *la corona metropolitana*, formada per les ciutats situades a més distància però que conformen un anell al voltant de l'àrea metropolitana, com per exemple Terrassa, Sabadell, etc.
(0,5)

4) [1,5 punts]

- a) El primer nivell de la jerarquia urbana espanyola l'encapçalen les àrees metropolitanes de Madrid i de Barcelona.
(0,5)
- b) La zona de la Península que aplega el més important dels sistemes o eixos urbans peninsulars és l'eix Mediterrani, que inclou grans nuclis com Barcelona i València, un gran nombre de ciutats i un important desenvolupament econòmic.
(0,5)
- c) Les principals funcions d'una ciutat són: la funció administrativa i de serveis, la funció comercial, la funció residencial i la funció industrial.
- **Funció administrativa i de serveis:** la ciutat és centre d'activitats terciàries com ara serveis culturals, educatius, empresarials, jurídics, d'administració pública, etc.
 - **Funció comercial:** les ciutats concentren els intercanvis de productes i serveis. S'hi troba el comerç especialitzat i els grans magatzems i hipermercats. En algunes ciutats és important també el turisme.
 - **Funció residencial:** funció característica de la ciutat, que ocupa la major part del sòl urbà.
 - **Funció industrial:** de molta importància en el desenvolupament de la ciutat contemporània. Tradicionalment les indústries s'han situat a les ciutats o a les rodalies.
(0,5)

Exercici 2. Climograma de Santander

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu general 1 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 2 del document de concreció del currículum *Medi ambient i paisatges*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent:

1) [1 punt]

L'estudiant hauria de descriure els elements que s'observen al gràfic:

L'alumne ha d'identificar que es tracta d'un climograma, un gràfic que reflecteix el clima d'un lloc determinat amb una representació simultània de les temperatures i les precipitacions.

Les temperatures mitjanes mensuals en graus centígrads es representen mitjançant un diagrama lineal i les precipitacions acumulades mensuals en mil·límetres es representen en un diagrama de barres. Els mesos de l'any son a la línia horitzontal i els °C i els mm en els dos eixos verticals.

La font és l'Agència Estatal de Meteorologia.

(0,5)

Es pot observar que la línia de les temperatures presenta els valors màxims en els mesos de juliol i agost, i els mínims al desembre i gener, amb una diferència acusada. La línia de les precipitacions sempre va per sobre del valor de les temperatures, fet que indica que no hi ha període d'aridesa estival, i tenen el seu màxim en els mesos de tardor i hivern i el mínim al juliol.

(0,50)

2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

precipitació: quantitat d'aigua caiguda en una localitat en forma de pluja o de neu.

(0,5)

amplitud tèrmica: diferència entre la temperatura més càlida i la més freda.

(0,5)

3) [1,5 punts]

Es poden esmentar com a característiques que defineixen el clima temperat oceànic les següents:

- Temperatures suaus i una baixa amplitud tèrmica.
- Precipitacions abundants i ben repartides al llarg de l'any, encara que poden disminuir a l'estiu.
- No hi ha període d'aridesa.
- Alta nuvolositat i humitat ambiental durant tot l'any.
- Predomini dels vents de ponent.

(1)

Pel que fa al nom de tres capitals de província que es localitzin en aquesta zona, es consideraran vàlides les províncies de la façana cantàbrica, de Galícia, i també Pamplona. El corrector valorarà si la resposta és pertinent.

(0,5)

4) [1,5 punts]

El territori de Catalunya sota un clima temperat de tipus atlàntic o oceànic és la Vall d'Aran. Es pot considerar resposta correcta si algun estudiant a més de la Vall d'Aran esmenta alguna àrea de la muntanya mitjana humida amb un clima molt similar: sectors del Ripollès, l'alt Bergadà i la Cerdanya, el Collsacabra, etc.

(0,5)

El paisatge dels territoris de clima oceànic o atlàntic es caracteritzen per la seva verdor. El clima humit i plujós durant tot l'any és favorable a la presència del bosc temperat caducifoli, sobretot rouredes i fagedes. L'acció humana ha substituït aquest tipus de bosc en molts llocs per plantacions de pinedes de pi roig.

En els llocs més humits poden trobar-se avetoses.

(0,5)

Els conreus principals són les patates, el blat de moro i també alguns fruiters com la poma. La humitat del clima permet l'establiment de prats de dall i pastures permanents amb aprofitaments ramaders d'ovelles i vaques per a la producció de carn i llet.

També és important l'aprofitament forestal.

(0,5)

Opció B**Exercici 1. Mapa sobre la utilització d'Internet**

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent:

1. [1 punt]

L'alumnat hauria de comentar que es tracta d'un mapamundi temàtic anamòrfic on la representació del fenomen, en aquest cas els usuaris d'Internet, es fa mitjançant superfícies proporcionals al seu valor, mantenint, sempre que sigui possible la seva posició relativa i continuïtat espacial.

La font és *Worldmapper* i les dades corresponen a l'any 2007.

(0,5)

Es pot observar com els països amb un nombre més elevat d'usuaris d'Internet són els dels països més rics i desenvolupats (EUA, Japó, Alemanya, Regne Unit, França, Itàlia, Espanya...). A continuació destaquen els considerats països emergents, com ara la Xina, Índia, Brasil, Rússia, Corea del Sud, etc...; i finalment els països menys desenvolupats, principalment de l'Àfrica subsahariana així com alguns països d'Àsia (Afganistan, Bangla Desh, Pakistan...) i Llatinoamèrica (Bolívia, Perú, Equador...).

(0,5)

2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

globalització econòmica: procés d'integració de l'economia mundial en un sol sistema, dominat pel capitalisme. Aquesta integració comporta un augment de la interdependència entre tots els sistemes productius i una progressiva manca de capacitat de decisió de cada estat o nació sobre la seva economia.

(0,5)

països BRIC: Acrònim que fa referència al ràpid creixement econòmic de quatre països emergents o nous països industrials: Brasil, Rússia, Índia i la Xina. Aquest grup d'Estats tenen en comú el fet de comptar amb una gran extensió territorial, un gran volum de població i importants recursos naturals.

(0,5)

3. [1,5 punts]

Pel que fa a les característiques de la societat postindustrial, es podrien donar respostes semblants a les següents:

- a) No es poden considerar sinònimes les expressions *països industrialitzats* i *països desenvolupats* en l'actual societat postindustrial, perquè actualment ja no cal que els països desenvolupats tinguin localitzades en el seu territori les indústries, especialment les manufactureres.

Per contra, la deslocalització dels centres de producció a països menys desenvolupats (per exemple, als països emergents o BRIC, així com a d'altres països en vies de desenvolupament) pot tenir avantatges competitius (menors costos laborals, menys impostos mediambientals, etc.).

També es pot indicar que en les societats postindustrials el sector serveis ha superat el sector industrial en nombre d'ocupats i aportació al PIB.

(0,5)

- b) El paper de les noves tecnologies en la societat postindustrial és molt important. Amb l'aparició de noves tecnologies com la informàtica, la telemàtica o la robòtica, els sistemes de producció han anat canviant i ja no és necessari dominar la indústria tradicional per tenir el control de l'economia. Per contra, les tecnologies punta i els sistemes de transmissió d'informació, controlats pels països més desenvolupats, esdevenen molt importants per tenir més poder econòmic i estar al capdavant de la globalització.

(0,5)

- c) Els objectius principals dels processos de deslocalització de la producció des dels països desenvolupats als països en vies de desenvolupament o perifèrics són la recerca de més beneficis a partir d'una major competitivitat de les empreses en rebaixar els costos de producció a través de mecanismes com ara:

- Una mà d'obra més barata a causa de la baixa protecció social dels treballadors del tercer món i a les legislacions laborals més avantajoses per a les empreses.
- Una legislació mediambiental menys estricta i més permissiva.
- L'existència d'avantatges fiscals i càrregues impositives més baixes en els països en vies de desenvolupament.

(0,5)

4. [1,5 punts]

Principals conseqüències mediambientals, polítiques i culturals del procés de globalització:

a) Mediambientals:

Es poden esmentar exemples com ara:

- La deslocalització de les indústries més contaminants cap els països del tercer món (química, siderúrgica, ciment, etc.).
- L'exploració de recursos naturals per part de les empreses multinacionals que aprofiten una manca de normativa de protecció del medi ambient.
- L'exportació de residus tòxics a aquests països, sovint de forma clandestina.
- El comerç il·legal d'espècies vegetals i animals que contribueixen a la pèrdua de biodiversitat i l'aparició d'espècies invasores.

(0,25 per cada aspecte assenyalat fins a un màxim de 0,5 punts)

b) Polítiques:

Es poden assenyalar aspectes com ara:

- La disminució del poder de decisió dels Estats sobre l'economia (sovint es prenen decisions en funció dels interessos de les empreses multinacionals, els mercats financers i de les imposicions d'organitzacions internacionals com el FMI o el Banc Mundial. Els casos de Grècia, Irlanda, Portugal i Espanya en la crisi del 2007-2015 en poden ser exemples.
- L'emergència de conflictes territorials en funció dels interessos de les grans potències econòmiques i militars del món: els EUA, el G8, la Xina i Rússia.
- L'aparició del fenomen del terrorisme internacional de grups gihadistes, com Al Qaeda i l'Isis o Estat Islàmic, com a rebuig als valors del "món occidental".
- L'aparició d'un món multipolar amb noves potències regionals emergents: la Xina, Brasil, Rússia.

(0,25 per cada aspecte assenyalat fins a un màxim de 0,5 punts)

c) Culturals:

Es poden assenyalar aspectes com ara:

- Es produeix una homogeneïtzació cultural basada en el model occidental dominant als països desenvolupats.
- La uniformització dels gustos artístics i culturals expressats a través de la indústria cinematogràfica, editorial i de la música.
- Aparició de fenòmens com la "banalització cultural" i la banalització de paisatges urbans amb l'expansió de les grans marques de moda i alimentació a través de franquícies (begudes, *fast-food*, cadenes de restaurants, etc.).
- El predomini de la llengua anglesa com a vehicle de comunicació a nivell internacional.
- Davant el fenomen de l'homogeneïtzació cultural es produeix el ressorgiment de les identitats nacionals i culturals com la revalorització de les llengües pròpies, les tradicions, etc.
- En el camp de la ciència tanmateix es produeix la internacionalització en aspectes com la cooperació científica entre els grans centres de recerca i les universitats que estableixen protocols de col·laboració.

(0,25 per cada aspecte assenyalat fins a un màxim de 0,5 punts)

Exercici 2. Gràfic sobre el nombre d'explotacions agràries i superfície agrícola utilitzada a Catalunya (1999-2007)

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius terminals 10 i 11 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3: *Territori i activitats econòmiques* del document de concreció del currículum, específicament l'apartat: *Característiques, canvis i permanències en l'espai rural català i espanyol*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent:

1. [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

En la identificació, cal que l'alumnat digui explícitament que és un gràfic, que s'hi representa en nombres absoluts l'evolució de la superfície agrària utilitzada (SAU) a Catalunya en quatre moments concrets: 1999, 2003, 2005 i 2007, i el nombre d'explotacions.

Les dades procedeixen de l'IDESCAT i l'any és el 2009.

(0,50)

En la descripció cal que apareguin de manera global, dues constatacions:

- Entre 2003 i 2007, s'ha produït una reducció del nombre d'explotacions.
- La SAU s'ha incrementat lleugerament.

(0,50)

2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

població agrària: població activa dedicada a les activitats agrícoles i/o ramaderes.

(0,5)

parceria: tipus de contracte per mitjà del qual una persona aporta una finca o explotació i l'altra, la feina. Els beneficis es reparteixen proporcionalment.

(0,5)

3. [1,5 punt]

a) Sobre la disminució del nombre d'explotacions es podrien esmentar les causes següents, a més d'altres que el corrector estimi pertinents:

- El nombre d'actius agraris disminueix a causa de l'augment de la productivitat agrícola.
- L'augment de la productivitat agrícola és el resultat de fenòmens lligats a la mecanització dels processos productius i a la generalització de l'ús d'inputs de la indústria química i farmacèutica, a més de la selecció de les espècies vegetals que es conreen (Revolució verda).
- La caiguda de preus i de la renda agrària per la competència en un mercat mundial cada vegada més obert, fa que les petites explotacions es trobin amb dificultats per poder competir i acabin per abandonar l'activitat agrària.
- L'atracció d'activitats urbanes en el sector secundari i terciari, millor remunerades i més segures, fa que baixi la població activa agrària.

(Es valorarà a raó de 0,25 per cada causa que es consideri correcta fins a un màxim de 0,75)

b) L'estudiant ha d'identificar amb claredat que, si la superfície agrícola útil (SAU) ha augmentat lleugerament mentre que ha disminuït el nombre d'explotacions, és degut al fet que la dimensió mitjana de les explotacions s'ha incrementat.
(0,25)

L'augment de la superfície mitjana de les explotacions pot comportar:

- un augment de la productivitat
- afavorir la mecanització de l'explotació.
- un augment de les rendes disponibles.
- ...

(El corrector valorarà a raó de 0,25 punts les conseqüències que es considerin correctes, fins a un màxim de 0,50 punts).

4. [1,5 punts]

- L'estudiant ha de especificar que el sector agrari participa amb un baix percentatge en el conjunt de l'economia, tant pel baix valor afegit dels productes com pel baix nombre de persones ocupades en el sector.
(0,5)
- A Catalunya predomina la propietat (dos terços del total), i els arrendaments (menys d'un terç). El nombre de contractes de parceria existents és molt baix. La majoria de les explotacions són petites explotacions familiars. La tendència dels darrers anys mostra un augment de la dimensió mitjana i la desaparició de les propietats més petites, amb l'objectiu de ser més productives i guanyar competitivitat.
(0,5)
- La idea principal és la següent:
És un contracte entre un industrial, que proporciona els animals i el pinso per alimentar-los, i el ramader que hi posa la granja i la feina per tenir cura de l'engreix dels animals.
(0,20)

Altres aportacions que es poden valorar a raó de 0,10 punts cadascuna, fins a un màxim de 0,30 punts són les següents:

- Els contractes d'integració són més habituals els sectors ramaders més intensius i industrialitzats, com el sector porcí o el de l'aviram, sobretot en la fase d'engreix.
- Els contractes solen ser per cicle d'engreix o anuals.
- La gestió dels residus (purins) és a compte del ramader.
- La ramaderia aporta més valor econòmic que l'agricultura a la producció agrària del camp català, per aquest motiu moltes explotacions orienten la producció agrícola (cereals o farratges) a la producció de pinsos pel bestiar estabulat, ja sigui propi o d'altres productors.
(0,30)